

Бојана Марић

Народна библиотека Требиње

bo.mari1986@gmail.com

ШКОЛСКА БИБЛИОТЕКА - КОРАК У БУДУЋНОСТ

Приказ књиге: Данијеле Мандић „Библиотека у школи новог вијека”, Вишеград: Друштво библиотекара Републике Српске, 2024.

Значај постојања библиотека, њихова улога у очувању националног идентитета и писмености, препозната је још од самих почетака библиотекарства и његовог даљег развоја. Ипак, с појавом савремених технологија и дигиталних библиотека, јавила се потреба за развојем критичког мишљења и дубљим разумјевањем улоге библиотеке у савременом друштву. У складу с тим, постоји потреба за сталним унапрјеђењем професионалних вјештина библиотекара и свих запослених у културно-образовном систему, што доприноси размјени идеја и приједлога за побољшање постојеће библиотечке праксе.

Друштво библиотекара Републике Српске је 2024. године објавило прво монографско дјело мастера библиотекарства Данијеле Мандић под насловом *Библиотека у школи новој вијека*. У овом раду ауторка представља критички осврт и дубље разумјевање значаја развоја и унапрјеђења библиотечке праксе у добу интернет библиотека и такозваном „времену библиоскопа”. Иако је ријеч о њеном првом монографском дјелу, ово није први јавни наступ Данијеле Мандић на тему библиотека, њиховог значаја и улоге коју имају у друштву. Као изузетно ангажован школски библиотекар, даје јасну слику и повезницу између школских библиотека некада, данас и сутра – између традиције и савременог тренутка – чиме пружа значајан допринос разумијевању улоге библиотека у савременом образовном систему.

Монографија је подијељена у девет поглавља, при чему друго, треће и шесто поглавље садрже и потпоглавља. Поред темељног садржаја, употпуњена је прегледом коришћене литературе и закључно заокружена рецензијама еминентних стручњака из области библиотекарства, проф. др Радославке Сударушић и

проф. др Бојане Ласице, што цјелокупном раду даје академски кредибилитет и потврђује његов квалитет. Након уводног дијела, ауторка нас враћа у далеку прошлост, пратећи историјски развој библиотека и књиге као носиоца знања и културе. Крећући од папирусних свитака, преко кодекса и инкунабула, до штампе покретним словима у доба Гутенберга, указује на чињеницу да су многе ствари које данас узимамо здраво за готово некада биле праве технолошке и културне револуције.

Историја школских библиотека показује да оне у својим зачетцима нису биле налик данашњим, али су им основна обиљежја – жеља за очувањем знања и подршком образовању – остала иста. Ауторка подсећа на прве сумерске школе за писаре, као и на значај образовања у античкој Грчкој, гдје је говорништво било примарно средство комуникације и преноса знања. Поменуте су и Александријска и Пергамска библиотека, као и културна баштина старог Рима с неизоставним Цицероном, све до Византије, која свој културни напредак није могла замислити без писмености и образовања становништва. Посебно су наглашени утицаји хуманизма и ренесансе као периода процвата књиге и настанка бројних библиофила који су значајно утицали на развој библиотека. Није изостављена ни Кина – колијевка штампарске машине и земља у којој су библиотеке његоване не само на дворовима, већ и у школама – као центри подршке образовању. Почетак 20. вијека доноси препород библиотекарства широм свијета, а посебно у институционалном оквиру.

Када је ријеч о Босни и Херцеговини, наглашава се да школско библиотекарство нема богату и дугу традицију. У доба турске владавине библиотеке су најчешће биле дио мадреса, попут чувене Гази Хусрев-бегове библиотеке. Међутим, тадашња власт није имала интереса за ширење писмености, већ је често дјеловала у супротном правцу. Тек у доба Аустроугарске, с развојем културно-просвјетних тежњи, почињу да се јављају прве библиотеке у склопу јавних и приватних школа. Најинтензивнији развој библиотека у Босни и Херцеговини забиљежен је између два свјетска рата, када се број школских библиотека значајно увећава. Ауторка је овај преглед представила на јасан, хијерархијски организован начин, указујући на значај традиције у формирању

модерне школске библиотеке. Иако записи о првим школским библиотекама нису бројни, јасно је да се данашње школске библиотеке развијају на темељима дугогодишњег ентузијазма, посвећености и љубави према писаној ријечи.

У другом поглављу публикације наглашен је значај положаја школске библиотеке у савременом времену – времену интернет развоја, брзих технолошких иновација и промјена у образовању и друштву. У таквом контексту, библиотека више није само простор за књиге, већ динамично језгро подршке образовном процесу, мјесто гдје се традиционалне вриједности читања и учења сусрећу са савременим алатима и методама рада. Библиотекари, као важни актери образовног система, имају задатак да модерним средствима подрже вијековне непролазне вриједности и подигну их на нови, виши ниво. Нарочито се указује на способност школских библиотекара да моделовањем садржаја утичу на ученике: да их привуку, задрже у простору библиотеке и подстакну да постављају питања, користе интернет на промишљен и сврсисходан начин и усвоје концепт да је учење ствар избора, а не морања. Да би се све ово постигло, кључно је подићи квалитет библиотечког фонда и публикација, јер управо квалитетна литература подстиче интелектуални развој младих. Као примјер добре праксе, у овом поглављу представљени су резултати STEAM пројеката реализованих у ЈУ Средњој школи „28. јун” у Источном Сарајеву. Ови пројекти показују како школска библиотека може постати и истраживачки центар унутар образовне институције – простор креативности, критичког мишљења и активног учења.

У трећем и четвртом поглављу, као централним дијеловима публикације, ауторка истиче да без читалаца и љубитеља књиге библиотекари нису ништа више до пуки колекционари. Школска библиотека, као живи организам унутар васпитно-образовног система, добија свој пуни смисао тек у сусрету са „активним” корисницима – ученицима који читају, размишљају и учествују. Њихово присуство омогућава стварање једне посебне историје читања, у којој се могу пратити афинитети различитих генерација. Од значаја није само број ученика који користе библиотеку, већ и квалитет тог односа – очување постојеће читалачке базе представља задатак од изузетне важности. Школски библиоте-

кари имају предност у односу на своје колеге у јавним библиотекама – не чекају да им корисници дођу, већ им активно прилазе. Пратећи савремене токове у литератури, не ограничавајући се само на обавезну школску лектуру, креирају услове за развој љубави према књизи. Посебно је значајно, у времену интернет револуције и дигиталних садржаја, очувати присуство дјеце у библиотечком простору. Управо ту улогу школски библиотекари могу одиграти на најбољи начин – као носиоци културе читања и васпитачи читалачке свијести будућих генерација.

У наставку, ауторка се осврће на значај библиотечког простора – његовог уређења, функционалности и амбијента. Од положаја библиотеке унутар школе, преко распореда полица, до украса и ентеријерских рјешења, све утиче на то хоће ли ученик у том простору остати, вратити се, и осјетити библиотеку као своје мјесто. Организован рад школске библиотеке захтијева систематско праћење школског програма, као и познавање потреба и интересовања корисника. Први корак ка успјешној набавци и раду библиотеке јесте ослушкивање и уважавање жеља ученика, уз поштовање различитости њихових интереса. Посебна пажња усмерена је на методе подстицања читања. То укључује набавку литературе која није обавезна, али је у складу са интересовањима ученика, организовањем књижевних клубова, сусрета са писцима, филмских вечери, тематских радионица, квизова и секција.

У петом и шестом поглављу истиче се да професија школског библиотекара у савременом добу захтијева спој савремених и традиционалних вјештина. То је једна од кључних фигура у образовању, а обавезе библиотекара утврђене су законом и обухватају читав низ активности – од израде плана рада, корелације са свим запосленима у школи, родитељима, школским секцијама, па све до сарадње са локалном заједницом. Посебно се истиче улога библиотекара у подстицању читања и коришћења информација, односно скретању ученика са пута претјераног коришћења интернета на пут развијања љубави према књизи. Библиотекар активно учествује у школским и културним активностима, спроводи набавку грађе, врши њено инвентарисање и води библиотечки каталог. Очекује се и да посједује вјештине у раду са збиркама, библиографијом, савјетовању читалаца и администрацији.

Мандићева наглашава да школски библиотекар није само чувар књига, већ активан учесник у образовању и развоју – не само ученика, већ и друштва у цјелини – као и партнер наставницима у унапређењу наставног процеса. Да би у свему томе успио, прије свега мора бити добро образован, те се редовно стручно усавршавати и надограђивати своја знања и вјештине.

У седмом поглављу указано је на значај културе као облика комуникације и извора естетске инспирације, посебно у школском и библиотечком контексту. Истиче се да култура није само скуп знања, већ начин изражавања, разумевања свијета и међуљудских односа. Библиотеке имају важну улогу у културном образовању младих, прије свега кроз различите активности као што су књижевне вечери, изложбе, тематске поставке, драмске представе и креативне радионице. Овакве активности подстичу креативност, развијају емоционалну интелигенцију, тимски дух и критичко мишљење код ученика. Култура се у овом контексту посматра као жив и динамичан процес који обликује друштвене токове и обогаћује живот сваког појединца.

Последња два поглавља указују на значај школских библиотека у савременом образовању уз акценат на потребе мјерења и евалуације рада библиотека, при чему се подвлачи значај прикупљања података, сарадње са наставницима, ученицима и родитељима, те сталне едукације библиотекара. Пажња је усмјерена и на улогу библиотека као приступачне и независне алтернативе дигиталним ресурсима, које, упркос технолошким промјенама, остају чувари образовних вриједности. Пратећи улоге које библиотеке имају данас и мјере које су потребне за њихово унапређење, оба поглавља заједно граде слику библиотеке као живог, прилагодљивог и незамјењивог дијела школског система.

Публикација *Библиотека у школи новој вијека* представља значајан и вриједан допринос савременом библиотекарству, посебно у школском контексту. На научно утемељен и пријемчив начин анализиран је историјски развој, актуелни положај и будуће перспективе школских библиотека, наглашена улога у развоју писмености, критичког мишљења и културе читања. Кроз примјену различитих научноистраживачких метода и практичне примјере из школског живота, ова монографија не само да еду-

кује него и инспирише, постављајући библиотеку као динамичан и жив образовни центар. Посебна вриједност дјела огледа се у истицању важности ентузијазма, стручности и креативности школских библиотекара. У анализи су коришћени разноврсни методолошки приступи: историјски метод, којим приказује развој библиотека од античких цивилизација до модерног доба, обухватајући значајне фазе попут Сумера, старе Грчке и Рима, Византије и Ренесансе; критички метод и аналитички увид у друштвену и образовну улогу библиотека, с посебним освртом на школске библиотеке данас; компаративни метод којим упоређује традиционалне и савремене функције библиотека, те различите културно-историјске развоје; дескриптивни метод јер детаљно описује организацију библиотека, улоге библиотекара, структуру корисника, активности и просторне карактеристике; емпиријски метод, гдје се ослања на конкретне примјере из праксе, нарочито резултате STEAM пројеката реализованих у школи „28. јун” у Источном Сарајеву; неизоставни педагошко-дидактички приступ, којим јасно наглашава васпитну и образовну функцију библиотеке у развоју ученика као мислећих и активних читалаца, те интердисциплинарни приступ којим повезује библиотекарство са педагогијом, културологијом, социологијом, технологијом и психологијом читања.

Закључно, ово дјело представља изванредан ресурс за све који се баве библиотекарством, просвјетом и културом, као и за све који настоје да разумију значај библиотека у изградњи друштва знања и еманципације појединца кроз читање, учење и стваралаштво.